

דף לב.

עין משפט א.

או"ח סימן תרמה סעיף ה

ה. יא. אם יש לו כמו קוצים בשדרה שלו, או נצמת ונתכווץ או שהוא עקום לפניו ^ל עד ששדרה שלו כגב עם חטוורת פסול. ה"ה אם נתעקם לאחד מצדדיו פסול. אבל אם נתעקם לאחוריו ^מ כשר שזו היא ברייתו.

עין משפט ב.

או"ח סימן תרמה סעיף ז

עין לעיל דף לא: עין משפט ב

עין משפט ג.ד.

או"ח סימן תרמה סעיף ח

עין לעיל עין משפט א

עין משפט ה.

או"ח סימן תרמה סעיף ט

ג. ברייתו של הלולב כך היא, כשעליו גדלים הם גדלים שנים שנים ודבוקים מגבן, וגב של כל שני העלין נקרא תיומת.

ג. ד. נחלקה התיומת פסולה ^ז.

הגה: והיינו ברוב העלין ^ח.

ל. ^ו שדומה כמגל, מסוכה ל"ב ע"א. פסול, שאין זה הדור. מ"ב אות ל"ו. ואם יכול ליישר עקמומיותו ע"י מכבש כשר דהוי הדר. כה"ח אות נ"ה.

מ. טוב שלא יהיה עקום כלל לצאת ידי ספק לכ"ע. כה"ח אות נ"ז.

נ. כלישנא בתרא משמיה דר"י בן לוי בסוכה ל"ב, ולדעה זו אין שום נפ"מ בין שאר העלין לעלה האמצעי ואם נחלקה אפי' כולה כשרה עד שיהיה ברוב העלין. מ"ב אות י"ב. וכ"כ בב"י.

ס. וברוב כל עלה ועלה. ב"י, מ"א ס"ק ג'. מ"ב אות י"א. ולא דוקא נחלקה מגבה אלא כל שנסדקו רוב העלין ברוב כל עלה ועלה הרי זה כאילו אינו, והוי כאילו הלולב בלי עלין והוי פסול בגופו ופסול כל שבעה, אבל לפי מה שפ"י רש"י דנפרצו עליה הפסול משום דלא הוי הדר, וא"כ לדעת הרמב"ם דלא פוסל הדר בשאר הימים, וגם זה כשר לשאר הימים חוץ מיום ראשון. כ"כ המ"ב בשער הציון אות י"א.

ג. ה. היו העלים שלו מתחילת ברייתו רק אחת אחת ^ע ולא היה תיומת, או שכל עליו כפולים מצדו האחד של הלולב, וצד השני ריק בלא עלים ^פ פסול.

הגה: יש מפרשים שאם נחלקה התיומת דפסול היינו שנחלק העלה העליון ^ז האמצעי של הלולב שעל השדרה עד השדרה ^ק וכך נוהגין.

הגה: ולכתחלה מצוה מן המובחר ^ר ליטול לולב שלא נחלק העלה העליון כלל אפי' כל שהוא כי יש מחמירין אפי' נחלק קצת ^ש. וכן אם אותו העלה אינו כפול מתחילת ברייתו פסול.

או"ח סימן תרמה סעיף ב

עין משפט ו.

ב. נפרצו עליו משדרו של הלולב כעלי חריות, פי' שאינם עולים עם השדרה אלא נופלים למטה פסול.

הגה: כ"ש אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה ^ת דפסול אפי' קשרן.

ע. היינו ג"כ ברוב העלים שלו, וגם שיהיה בתוך שיעור הלולב שהוא ד' טפחים. כה"ח אות י"ט.

פ. ובזה ודאי פסול כל השבעה, אבל באחת אחת מתחלת ברייתו מסתפק בזה הריטב"א. מ"ב אות י"ג.

צ. כך דעת הת"ה בסי' צ"ו והוא דרכו להיות כפול כשאר עלה הלולב. מ"א ס"ק ד'. וְאם נגמר בשני עלין למעלה ונחלקו שניהם בתיומתן וברובן, או אפי' עלה אחד מהם נחלק בתיומתו וברובו פוסל. ב"ח. מ"ב אות ט"ו. ולדעת המחמירים אפי' בנחלקה במקצת ה"ה בלולב שיש לו ב' עלים גבוהים ונחלקה אחת מהם במקצת. מ"ב בשער הציון אות ט"ז. ועיין בכה"ח אות כ"ד שיטת ר"י מתשובת הגאונים בנחלקה התיומת, ולפי שיטה זו אם יש קורה בראש הלולב לא יגע בו כדי להפריד העלין הדבוקים דמן הסתם לא נחלק העלה האמצעי ואם נחלק לא נחלק כי אם מעט, והגם שמר"ן והרמ"א לא חשו לסברא זו יש להזהר לכתחלה לצאת אליבא דכ"ע.

ק. וְבביאורי הגר"א הסכים לדינא שיש להחמיר ברובו, דבכל פסול רובו ככולו אבל במקצתו אין להחמיר כלל. מ"ב אות ט"ז.

ר. היינו אם יש לו לולב אחר אבל אין לברך על לולב חבירו משום זה. מ"ב אות י"ח.

ש. כ"כ הר"ן בפ' לולב הגזול, וכתב הט"ז בס"ק ד' אפי' רק מעט בסדק כל שהוא באחד מן העלין העליונים פסול כי ע"י הנענועים סופה ליסדק כולה, וכל העומד ליסדק כסדוק.

ת. כלומר למטה במקום חיבור העלין לשדרה נעקרו שם מהשדרה ואינם מחוברים אלא ע"י אגודה. מ"ב אות ה'. והיינו ברוב עלין.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: ה"ה נתקשו העלים שלו כעץ ואין יכולים לחברן אל השדרה פסול, והיינו ברוב עלין א אבל במיעוטו כשר אם הלולב עדיין מכוסה.

עין משפט ז.

או"ח סימן תרמה סעיף ג

עיינ לעיל עין משפט ה

עין משפט זז.

או"ח סימן תרמה סעיף ד

ה. ו. אם לא היו עליו זה על גב זה כדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה, אם ראש התחתון מגיע לעיקרו של העליון שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של הלולב מכוסה בעלין כשר. ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה^ב, או שאין לו הרבה עלין זה על זה, אלא שמכל צד יוצא אחד למטה סמוך לעיקרו ועולה עד ראשו פסול.

דף לב:

עין משפט א.

או"ח סימן תרנ סעיף א

א. א. שיעור הדס והערבה ג' טפחים ושדרו של הלולב ד' טפחים^ג, כדי שיהיה שדרו של הלולב יוצא טפח מן ההדס והערבה. והם עשרה גודלים^ד להדס וערבה, וי"ג גודלים ושליש ללולב^ה. וי"א ששיעור שדרו של הלולב י"ד גודלים.

א. והיינו בתוך שיעור הלולב שהוא ד' טפחים.

ב. דאין זה הדר. מ"ב אות כ'. וי"א דהוי פסול בגופו ונפ"מ למתירין בשאר הימים באינו הדר שהיא דעת הרמב"ם ומר"ן השו"ע בסי' תרמ"ט סעיף ה'.

ג. מברייטא בסוכה ל"ב, וכרבי טרפון שם בגמ'. והשיעור מודדים אותו בעץ עצמו ולא מן העלין היוצאין מהם. מ"ב אות א', מריטב"א, וכן בלולב השיעור בשדרה חוץ מהעלין.

ד. טור וכ"כ הר"ן בשם התוס' ורבינו יונה, ומשערים באדם בינוני, ואין לדחוק האגודל מפני שהוא מתרחב אלא כדרך בריאתו במקום הרחב שלו. כה"ח אות ד'.

ה. ופחות משיעור זה פסול אפי' בדיעבד. מ"ב אות ח'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

וי"א ששיעור הדס וערבה י"ב גודלים ושדרו של הלולב ט"ז גודלים.

הגה: וכן נוהגין לכתחלה ¹.

עין משפט ב. או"ח סימן תרנ סעיף ב

ב. אין להם שיעור למעלה. ויש מי שאומר שגם אם הוסיף באורך ההדס והערבה צריך ² שיהיה שדרו של הלולב למעלה מהם טפח.

עין משפט ג. או"ח סימן תרנ סעיף א

עיינ לעיל עין משפט א

עין משפט ד. או"ח סימן תרמט סעיף א

א. ארבעת המינים פסולים בגזול ^ה, ובגנוב בין לפני יאוש ובין לאחר

ו. ולכתחלה נקטינן לחומרא ג"ט שלמים להדס וערבה שהם י"ב גודלים, וט"ז טפחים ללולב. ב"ח.

ז. משמע דזה לעיכובא לדעה זו, והב"י לא הביא חולק על דעה זו והוא לעיכובא וצריך לחוש. כה"ח אות ט'.

ח. ממשנה סוכה כ"ט-ל"ב-ל"ג-ל"ד. וכתב המ"א בס"ק א' מהסמ"ג שצריך ליתן לעכו"ם מוכרי ארבעת המינים יותר מכדי דמיהם כדי שירגילו להביא ויהיו ד' המינים מצויים. ואולי מטעם זה משאירים מוכרי ד' המינים להעלות המחיר כדי שיהיו ד' המינים מצויים, אבל אין להעלות המחירים יותר מדאי. וגזול פסול דכתיב "ולקחתם לכם" משלכם, סוכה ט"ז ע"ב.

ו. ואדם הלוקח לולב גזול, הולך הלולב וצווח לפני ה' ואומר גזול אני, ומלאכי השרת אומרים אי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו. כ"כ הא"ר באות ט' מהרוקח אך גם זה בירושלמי ובמדרש פ' אמור.

ו. ולפי דברי הזוהר אין לברך על אתרוג שלקחתו בחנם, שהקליפות יונקים מאותן מצוות הבאות בחנם, וא"כ כל אדם ישלם אפי' דבר קטן, וה"ה בד' המינים. כה"ח אות ד'.

ו. ואם היה גזל מדבריהם כגון מציאת חש"ו דקיי"ל שיש בזה גזל מדבריהם משום דרכי שלום, בזה נסתפק בשער המלך פ"ח מה' לולב אם יוצא י"ח כיון דמדאורייתא קרינן בהם לכם, ודעתו נוטה שלא יוצא מטעם מצוה הבאה בעבירה. ועיין בכה"ח אות ה'.

ו. ואפי' גזל או גנב מנכרי ולא נתייאש הנכרי הואיל ויכול להוציאו בדיינים אין אנו קוראים בו לכם ופסול, אבל אם נתייאש הנכרי משמע דיצא, ויש הסוברים דגם אחרי יאוש של הנכרי לא יצא, וע"כ מי שגנב מן הנכרי אחד מד' המינים אינו יוצא עד שישלם לו דמים. מ"ב ביאור הלכה.

והגם שיכול לקנותו בשינוי מעשה מ"מ לא יכול לברך עליו עד שישלם דמיו לבעליו בין ישראל בין עכו"ם. כה"ח אות ו'.

יאוש ט. אבל גזול וקנאו לפני עשיית המצוה כגון גזל לולב ושיפה אותו ועי"ז הוא לולב ל כשר דקנה אותו בשינוי מעשה מ. ומ"מ לא יברך עליו נ.

וי"א דלא נפסל גזול וגנוב אלא לגנב ולגזלן עצמו, אבל לאחרים כשר בשאר הימים חוץ מיום הראשון ע.

הגה: משום כך יש ליזהר שלא יקצץ הישראל בעצמו פ אחד מד' המינים לצורך לולבו דקרקע אינה נגזלת וסתם כותים גוזלים קרקע הם וא"כ

ט. דיאוש לבד לא קני. מ"ב אות ב' מב"י.
י. אבל אם מכרו לו הנגזל באופן שקנאו בהגבהה, והגבהתו היתה לצאת בו ידי חובת המצוה לא יצא, דהו"ל מצוה הבאה בעבירה, אלא צריך להגביהו לקנותו ואח"כ פעם שניה לצאת בו י"ח המצוה. מ"ב אות ג'.

כ. ווע"פ שלא פרע דמיו הרי זה כלוקח שלא פרע עדיין, והדבר נקנה לו והרי הוא שלו לגמרי לכל דבר, ואין הדמים אלא חוב עליו. כה"ח אות ט'.

ל. שע"ז נקרא שמו לולב. מ"ב אות ד'. ע"פ מש"כ בחו"מ סי' ש"ס סעיף ו'.

מ. עם יאוש, ועיין בחו"מ סי' ש"ב סעיף א' שכתב דהשינוי מעשה קונה אע"פ שעדיין לא נתיאשו הבעלים. מ"ב אות ה', שאינו חייב אלא דמים.

נ. ועי"ז עבירה באה לידו, אפי' מיום שני ואילך, כ"כ התוס' בסוכה דף ל' ע"א, דלהזכיר שם שמים עליו כיון שבאיסור גזל בא לידו אסור.

וה"ה כשיש יאוש ושינוי רשות, כגון שמכרו הגזלן או נתנו לאחר האחר מותר לו לצאת בו גם ביום הראשון דקנהו ע"י שינוי רשות כיון שהיה היאוש מקודם ושלכם קרינן ביה, וכל זה לצאת בו י"ח אבל לברך עליו אין לברך שע"י עבירה בא לידו.

ואחד שקנה אתרוג מחבירו ע"ד ליתן לו דמים ובבאו לביתו לא נתן לו דמים והמוכר נתייאש מהתשלום, ונתן הגזלן האתרוג לאחר במתנה ע"מ להחזיר יצא ידי חובה דהוי מתנה אבל לא יברך עליו, ואם חזר ונתנו בחזרה לנותנו לו גם הגזלן יוצא ידי חובה כיון שהפסיק בשינוי רשות בנתיים. כה"ח אות י"ג.

ס. משמע דהגזלן בעצמו אסור גם בשאר הימים, הגם שלא בעינן משלכם, והטעם משום מצוה הבאה בעבירה.

וכיון שהשו"ע הביא דעה זו בשם י"א יש לחוש לזה לכתחלה. מ"א ס"ק ט"ו.
 וכך פסק השו"ע בסעיף ה' דהפסול מעיקר הדין כגזול גם לגזלן עצמו רק ביום הראשון מדין דשלכם בעינן.

ואם הוריש לבניו לא הוי שינוי רשות בזה, וכמ"ש בחו"מ סי' ש"א סעיף ז', מ"ב בב"ה.
ע. והיינו בלפני יאוש אבל אחר יאוש הרי קנאו גם בשינוי רשות, ואפ"ה לאחרים לא הוי מצוה הבאה בעבירה, כ"כ במלחמות בשם בה"ג, אבל במלחמות עצמו משמע דלפני יאוש אפי' לאחרים הוי מצוה הבאה בעבירה כיון שלא קנה אותו עדיין, וע"כ אין להקל. מ"א ס"ק ג'. וכל זה לענין לצאת בו י"ח אבל לברך עליו אסור. כה"ח אות כ'.

פ. אפי' ברשות העכו"ם, מ"א ס"ק ד'. ואין חילוק בין זמניהם להיום דחיישינן דמזמן קדמון גזל מישראל. תשובת הרשב"א סי' תנ"ב. ועיין בכה"ח אות כ"א.

יבא בגזילה לידו, אלא יקצצנו הכותי והוא יקנה ממנו ז, ואין חילוק בזה בין ארץ ישראל לחוצה לארץ ק.

הגה: לולב שאגד אותו כותי כשר ר כמו בסוכת כותי דכשרה.

עין משפט ה. אר"ח סימן תרמו סעיף ו

ו. יבשו עליו פסול ש, אבל נהיו כמושים כשר.

עין משפט ו. אר"ח סימן תרמו סעיף ב

ב. היו ענביו מרובות ח מעליו אם הם ירוקות כשר אבל אדומות או שחורות פסול, ואם מעטן א כשר אבל אין ממעטין אותם ביו"ט כיון

צ. ואם כבר קנאו מהעכו"ם בדמים בעודו מחובר, ואח"כ קצצו הישראל לאתרוג הוי האתרוג טבל בידו משום דהוי מירוח ביד ישראל ע"כ לא יקנה אותו ממנו אלא אחר קציצתו דלא הוי טבל. מ"ב בב"ה. ואם יוצא באתרוג טבל עיין בכה"ח אות מ"א. שדעת השו"ע טבל פסול כל שבעה משום דאינו ראוי לאכילה. מ"ב אות מ"ה. ובדיעבד בקצצו הוא בעצמו כשר ומברך עליו דמספיקא לא חיישינן לגזולה. מ"א ס"ק ה'. מ"ב אות יו"ד. אבל מ"מ עדיף ליטלו בלא ברכה. כה"ח אות כ"ג. מי שגזל קרקע ע"י כיבוש מלחמה הרי זה קנה הקרקע, מגמ' גיטין ל"ח. מ"א ס"ק שם. ואחרי שקצצו העכו"ם, ביד ישראל הוי יאוש ושינוי רשות וקנה אותו אפי' לברך עליו, כיון דאין זה אלא ספק, ועוד לא הוא גולה ואין כאן מצוה הבאה בעבירה. מ"ב אות י"ב. וה"ה אם קצץ אותו ישראל אחר ונתן אותו לאחד הוי שנוי רשות. מ"ב אות י"א. ואם הנכרי יתן לו במתנה אחרי שקצצו ג"כ מהני ויכול לברך עליו לכ"ע. מ"ב אות י"ב. ק. הגם ששם בחו"ל הקרקעות גזולים מגוי מ"מ גזל גוי אחר ג"כ אסור. מ"ב אות י"ג. ר. משמע דלכתחלה לא יאגוד אותו עכו"ם כמ"ש בסי' י"ד לגבי נשים בציצית בשם ר"ת, וצ"ע דהרי קי"ל דלולב א"צ קשירה וא"כ האגד אינו רק מן המובחר, וצ"ל כיון שהוא נוי מצוה חשוב כמצוה עצמה. מ"א ס"ק ח'. וזו ולפ"ז גם הנשים אין אוגדות את הלולב, וכ"ה בתוס' בגיטין מ"ה ע"ב, וקטן דינו כאשה.

ש. דאין זה הדור.

ת. דרך העץ הדס לגדל פרי הדומה לענבים, ואם יש בשיעור אורך שיעור ההדס שהוא ג"ט כ"כ ענבים יותר מעליו פסול אם הם אדומות או שחורות דאין זה הידור, אבל בירוקות אינו נראה מנומר וכשר.

א. היינו מערב יו"ט, ומותר לכתחלה למעטן כדי שיהיו עליו מרובות. מ"ב אות ז'.

שהוא מתקן ^ב, עבר ומיעטן ^ג או שליקטן אחת אחת לאכילה ^ד הרי זה כשר.

הגה: ומיום ראשון ואילך כשר בכל ענין ^ה.

עין משפט ז.ז. אר"ח סימן תרמו סעיף ג.

ג. ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו ^ו, כגון ג' עלין או יותר בגבעול אחד, אבל אם היו שני העלים בשוה בעיגול אחד והעלה השלישי למעלה מהם ^ז אין זה עבות אבל נקרא הדס שוטה ^ח.

ב. ואסור משום שבות דדומה למתקן כלי ומכשירו. רש"י בביצה ל"ג ע"א. אבל המרדכי בשם רבינו אביגדור כתב דזה איסור תורה מה שמתקנו למצוה.

ואף שיותר לתלוש פירות ביו"ט מענף התלוש מערב יו"ט כמ"ש בס"י של"ו, מ"מ כיון שע"י התלישה הזו נכשר ההדס ונעשה כלי הרי זה כעין פסיק רישא. בד"א כשצריך להדס הזה שאין לו אחר, אבל אם יש לו אחר וא"צ כלל להדס זה מותר לו לתלוש ענביו כדי לאכלן ביו"ט. כה"ח אות ט"ז.

ג. מכאן יש להוכיח שלולב שנעשית בו עבירה כגון הביאוהו מחוץ לתחום וכיוצא כשר ליתלו, ואף לאותו שעבר העבירה י"א דכשר ולא אמרו מצוה הבאה בעבירה אלא בגזול שעובד ה' בגזול, אבל זה שעשה עבירה אין אומרים לו שלא יעשה מצוה. כה"ח אות י"ז, ממהר"א אזולאי, וברכי יוסף.

ד. הגירסא הנכונה או שליקטן אחר לאכילה, שאותו אחר לא צריך ההדס למצוה שאז מותר לו ללקטן לאכילה כולם ולא דוקא אחת אחת, אבל לאדם עצמו שצריך ההדס למצוה אין היתר ללקטן לאכילה גם אחת אחת שהרי זה פסיק רישא. מ"ב אות ח'. וכה"ח אות י"ט.

ה. והמ"א בס"ק ד' כתב לפסול בכל ענין כל זמן שלא מיעטו גם לשאר הימים, והגם שהב"י הביא להכשיר מהאו"ח, כתב עליו בבד"ה דלא משמע לי הכי. מ"ב אות ט'.

ו. הדס שאין עליו שלו מגיע ראשו של זה לעוקצו של זה פסול מק"ו מלולב, אע"פ שאין לו מקרא מן התורה. כה"ח אות כ"ג. ועיין בבכורי יעקב שהכשיר. הדס אפי' ודאי מורכב אינו פסול אם אין לו שינוי מהדס גמור, ויש חולקים בבודאי מורכב. כה"ח אות כ"ה.

ז. או למטה מהם. מ"ב אות י"א.

ח. שאין עליו הולכין כסדר אלא משובשין כשוטה, לכן קראו שוטה. מ"ב אות י"ב.

הגה: הדס שוטה פסול אפי' בשעת הדחק ט, ויש מ"ד בגמ' המכשירו י וע"כ נוהגין במדינות אלו שגם לכתחלה יוצאים בו כ.

ויש מי שכתב דהדס שיש בו ב' עלין בשוה אין זה נקרא הדס שוטה שדיברו בו בגמ', ולכן נהגו להקל.

ט. ואפי' בשאר הימים. מ"ב אות י"ג מהב"י. וכן ההדסים הגדילים ב' ב' עלין פסולין אפי' בשעת הדחק. כ"כ בח"א כלל ק"נ אות א'. ומ"ב שם באות ג'.

י. בגמ' סוכה ל"ב ע"ב והיינו בתרי וחד, וה"ה שנוהגין להקל בתרי ע"ג תרי, אבל בספר ביכורי יעקב מתפלא ע"ז דתרי ע"ג תרי אין שום מקור להקל אף לאותו מ"ד בגמ'. כה"ח אות ל"א.

כ. ובביאורי הגר"א ועוד אחרונים פיקפקו מאוד על מנהג זה שאין להם יסוד לא בתרי וחד ולא בתרי ע"ג תרי, והרמ"א דחק לקיים המנהג, אבל הירא לדבר ה' יטרח למצא עבות כדין דהיינו ג' עלין בשוה בכל קן. מ"ב אות ט"ו.